

про те, що наука сьогодення, порівняно з іншими етапами її адміністративно-правового регулювання, вийшла на новий якісний рівень розвитку.

Підсумовуючи певною мірою викладене, можна дійти висновку, що саме дослідження історичних особливостей адміністративно-правового регулювання наукової сфери в майбутньому надасть змогу прослідити динаміку процесів змін, які відбувалися в цій сфері, та зробити певні корисні правові узагальнення щодо її подальшого розвитку. Однак на сучасному етапі політика держави в науковій сфері залежить не тільки від втілення її напрямків у спеціальних нормативних актах і методах адміністративно-правового регулювання, а й від рівня правосвідомості та культури суспільства України.

Література

1. Юридична наука і освіта на Україні // Ю.С. Шемушенко, Л.Б. Ученко, Б.М. Бабій та ін. Відп. ред. Ю.С. Шемушенко; НАН України Інститут держави і права. - К. Наукова думка, 1992. - 705 с.
2. Юридична освіта та правова держава (до 150-річчя юридичного інституту ОДУ): Збірник наукових праць. - Одеса. Астропринт. 1997. - 304 с.
3. Петров Н.И. О словесных науках и литературных занятиях в Киево-Могилянской академии от начала ее до преобразования в 1819 году. - К., 1968. - Т. 1. - 202 с.
4. Ермоловська О.Ю. Соціальний захист як фактор стабілізації життєвого рівня населення в умовах трансформаційної економіки: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. - Х. - 1996. - 27 с.
5. Історія світової науки. - Х. 1983. - 508 с.
6. Платон. Государство // Соч.: В 3 т. - М., 1971.
7. Гордон М.В. Советское авторское право. - М.,

1955. - 118 с.

8. Музиченко П.П. Історія держави і права України. - К.: Вентурі, 1999. - 856 с.
9. Хижняк З.І. "Києво-Могилянська академія. Історичний нарис". - К., 1994. - С. 138.
10. Акуленко В. Історико-правові аспекти захисту прав інтелектуальної власності / В. Акуленко. - [Електронний ресурс]: <http://www.justinian.com.ua/article.lbhp?id=2356/>
11. Полянська-Василенко Н. Історія України. - Львів, 1991. - С. 301.
12. Святоцький О.В. Історія України. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - С. 201.
13. Бабій Б.М. Українська радянська держава в період відбудови народного господарства (1921-1925 рр.). К., 1961; Усенко И.Б. Первая кодификация зак-ва Укр. ССР. - К., 1989; Рябошапка Л.И. Кодекс законов о нар. просвещении УССР 1922 г. - К., 1991.
14. Кодекс законів про працю від 10.12.1971р. // ВВР. - 1971. - № 31. - С. 375
15. Конституція УРСР від 20.04.1978 р. - [Електронний ресурс]: <http://www.histua.com/knigi/.../konstituciya-ursr-1978.pdf>.
16. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. // ВВР. - 1990. - № 31. - С. 429.
17. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - С. 141.

Данилова І.П.

здобувач кафедри економічної безпеки
Національної академії внутрішніх справ
Надійшла до редакції: 02.03.2014

УДК 351.9:347.961

ПРАКТИЧНИЙ ЗМІСТ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ОРГАНІВ НОТАРІАТУ В УКРАЇНІ

Чудний О. В.

Стаття присвячена дослідженню практичного змісту управлінської діяльності щодо органів нотаріату в Україні, що реалізується за допомогою виконання певних повноважень через відповідні форми та методи. Автор визначив їх специфіку та проаналізував сучасний стан розвитку державного управління нотаріальною діяльністю. Розглянув причини наявності деяких недоліків зазначеної діяльності та запропонував деякі шляхи вдосконалення й подальшого розвитку державного управління нотаріальною діяльністю в Україні.

Ключові слова: управлінська діяльність, органи нотаріату, форма, метод, державне управління.

Статья посвящена исследованию практического содержания управленческой деятельности относительно органов нотариата в Украине, которая реализуется с помощью выполнения определенных полномочий через соответствующие формы и методы. Автор определил их специфику и проанализировал современное состояние развития государственного управления нотариальной деятельностью. Рассмотрел причины наличия некоторых недостатков отмеченной деятельности и предложил некоторые пути совершенствования и

последующего развития государственного управления нотариальной деятельностью в Украине.

Ключевые слова: управленческая деятельность, органы нотариата, форма, метод, государственное управление.

The article is devoted research of practical maintenance of administrative activity in relation to the organs of notariatu in Ukraine which will be realized by implementation of certain plenary powers through the proper forms and methods. An author defined their specific and analysed modern development of state administration of notarial activity status. Considered reasons of presence of some lacks of the noted activity and offered some ways of perfection and subsequent development of state administration of notarial activity in Ukraine.

Keywords: administrative activity, organs of notariatu, form, method, state administration.

Здійснюючи аналіз практичного змісту управлінської діяльності щодо органів нотаріату в Україні, слід зазначити, що останній втілюється в життя шляхом реалізації наданих державою повноважень за допомогою певних форм і методів державного управління. Цей процес є досить важливим і складним. Узяти за

© О.В. Чудний, 2014

основу загальні положення теорії адміністративного права, можливо визначити специфіку форм і методів державного управління нотаріальної діяльності в Україні на сучасному етапі.

Мета наукової статті полягає в дослідженні та аналізі форм і методів управління, за допомогою яких здійснюється державне управління нотаріальної діяльності в Україні, визначення їх особливостей, способів реалізації та значення для розвитку держави загалом.

Аналіз сучасної наукової літератури дав можливість зробити висновок щодо співвідношення державного управління та державного регулювання нотаріальної діяльності, а саме, основні відмінності між цими поняттями, які знаходяться в площині різного ступеня імперативності впливу, абстрактне визначення якого знаходить практичне втілення в специфіці застосування арсеналу відповідних форм і методів. Метою зазначених державних процесів є впорядкування цілеспрямованого впливу на будь-які суспільні відносини [12, 105].

Зазначені питання є досить важливими в будь-якій державі незалежно від рівня розвитку, і тому постійно знаходяться в площині наукового пошуку й дослідження різними авторами як минулого, так і сучасності, таких як: А.П. Коренев, Е.А. Котельникова, Д.Н. Бахрах, Ю.Н. Козлов, В.М. Черниш, Ю.П. Сосіменко, Т.О. Коломоєць, Г.Ю. Гулевська та ін.

Варто акцентувати увагу, що саме за допомогою форм і методів здійснюється будь-яка державна діяльність, тому вважаємо за необхідне зупинитися на їх аналізі.

Отже, методи - це спосіб досягнення будь-якої мети, вирішення конкретного завдання, сукупність прийомів або операцій практичного або теоретичного освоєння (пізнання) дійсності [1, 795]. Значення методів управління визначає їхню спрямованість на досягнення цілей у найбільш стислі строки за умов раціонального використання всіх видів ресурсів. За змістом методи управління ідентифікуються з основними функціями управління: плануванням, організуванням, мотивуванням, контролюванням та регулюванням. Кожний метод має елементи заохочення й покарання.

Форма - це зовнішній обрис, зовнішній вигляд, контури предмета або зовнішній вираз будь-якого змісту [2, 896]. Форми управлінської діяльності прямо чи опосередковано зумовлені тими юридичними приписами, за допомогою яких держава регулює певний вид діяльності.

Процес реалізації завдань і функцій знаходить свій юридичний вияв у відповідних формах. Форми управлінської діяльності визначаються характером відносин у сфері управління. Вони складаються в процесі здійснення виконавчої та розпорядчої діяльності.

Виходячи з наведеного, погоджуємося з думкою про те, що процес здійснення управління нотаріальної діяльності виявляється у певних формах, кожна з яких зумовлена специфічними завданнями та функціями управління й має особливий зміст. Якщо функції державного регулювання нотаріатом розкривають основні напрями цілеспрямованого управлінського впливу на об'єкти управління, то форми державного регулювання - це шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу, тобто через форми державного регулювання практично здійснюється управлінська діяльність - вибір відповідних форм державного регулювання повинен забезпечувати найбільш цілеспрямоване виконання функцій управління

та досягнення відповідної мети з найменшими витратами сил, засобів і часу [3, 170].

У теорії адміністративного права форми управління найчастіше визначають як зовнішній вияв конкретних дій, які здійснюються органами виконавчої влади для реалізації поставлених перед ними завдань [4, 120].

Як відомо, залежно від органу влади, його компетенції та призначення застосовуються відповідні форми управлінської діяльності.

Однією з найпоширеніших форм указаних видів діяльності є правотворча, за допомогою якої уповноважені органи виконавчої влади видають правові акти, тим самим регулюючи відносини, які пов'язані з організацією та функціонуванням нотаріальної діяльності, контролем за законністю у сфері нотаріальних правовідносин. Також, вказана форма відображає повноваження, які надаються безпосередньому органу щодо практичної реалізації закріплених за ним функцій для регулювання нотаріальної діяльності. Але на практиці виникають деякі проблеми щодо вказаного виду діяльності, наприклад, загальні норми й правила поведінки, сформульовані в Законі України "Про нотаріат", не в змозі відрегулювати відповідні відносини з достатнім обсягом деталізації, тому виникає необхідність встановлення норм права підзаконного характеру в процесі діяльності органів виконавчої влади - це адміністративна нормотворчість [12, 108].

Адміністративні договори теж виступають формою державного управління. Це можуть бути певні угоди, які передбачають співпрацю або взаємодопомогу. Вказана форма управління є досить важливою, оскільки передбачає управлінські та контрольні функції й закріплює їх на законному рівні. Як приклад, варто навести Угоду про співпрацю між Міністерством юстиції та Українською нотаріальною палатою від 06 листопада 1997 року, яка визначає призначення й характер співпраці, а також окремі повноваження [5].

Наступною формою державного управління нотаріальною діяльністю слід вважати проведення організаційних і методичних заходів. Оскільки саме вона в сучасних умовах набуває особливого значення для забезпечення ефективної роботи установ нотаріату за умов триваючого нині процесу реформування національного законодавства. Ці заходи здійснюються систематично, постійно й спрямовані на забезпечення ефективної роботи інституту нотаріату. Наприклад, з метою здійснення контролю за законністю вчинення нотаріальних дій нотаріусами області управлінням юстиції в планах роботи передбачається проведення комплексних і цільових перевірок державних нотаріальних контор і приватних нотаріусів області. До організаційних заходів, що спрямовані на забезпечення роботи установ нотаріату, слід віднести також створення Єдиного реєстру для реєстрації заборон відчуження об'єктів нерухомого майна, Єдиного реєстру доручень, Єдиного реєстру заповітів і спадкових справ [6; 7; 8].

Щодо методичних заходів, то серед нотаріусів проводяться роз'яснення щодо шляхів вирішення тих чи інших питань, що виникають у нотаріальній практиці. Так, наприклад, представники Міністерства юстиції постійно приймають участь в організації та проведенні з нотаріусами семінарських навчань, конференцій, також міжнародних. На базі курсів підвищення кваліфікації при Міністерстві юстиції України двічі на рік проводяться семінари-наради для відповідальних за організацію

роботи нотаріату представників управлінь юстиції, на яких обговорюються найбільш складні питання, що виникають у нотаріальній практиці [9, 77].

Аналізуючи форми управління нотаріальною діяльністю, необхідно не залишати осторонь методи державного управління, які знаходять своє вираження у формі державного управління, через взаємодію суб'єктів і об'єктів управління, зв'язки, що між ними склалася.

Під методами державного управління потрібно розуміти певні способи й прийоми безпосереднього впливу органів державного управління та уповноважених на те посадових осіб на підпорядковані їм об'єкти управління [10, 123].

Методи державного управління є досить різноманітними, і в юридичній літературі виділяють загальні особливості, які притаманні їм, зокрема: здійснення методів управління зумовлене формуванням виконавчої гілки державної влади й відповідних органів виконавчої влади; мета використання методів управління і його практичне значення полягають у забезпеченні самого державного управління; методи державного управління використовуються в процесі публічної управлінської діяльності; методи державного управління виступають засобами здійснення суб'єктами державного управління їхньої компетенції й повноважень; зміст управлінського впливу в кожному конкретному випадку залежить від специфіки об'єкту управління, стосовно якого застосовується метод управління; методи державного управління забезпечують певний порядок у системі управління, тобто вони мають організаційний характер; методам управління характерний динамізм, тобто вони сприяють реальному руху в системі державного управління, виконанню певних функцій і повноважень; порядок застосування методів управління визначається законодавством; методи управління мають специфічний характер управлінського впливу на об'єкти управління, тобто вони можуть здійснювати прямий або непрямий вплив [56, 189].

Необхідно зазначити, що кожна юридична форма управління передбачає використання кількох методів, з іншого боку, кожний конкретний метод може застосовуватися в кількох формах управління. Як відомо, від того, наскільки буде оптимально обрані методи, настільки ефективно буде діяльність органу управління. Отже, приходимо до висновку, що форми й методи управління тісно пов'язані та взаємодіють між собою і їх окреме існування неможливе.

Проаналізувавши основні форми й методи державного управління нотаріальною діяльністю, варто узагальнити їх. Актуальним буде уточнення, що за основу беремо загальноприйнятую класифікацію форм на правові та не правові, а методів - на прями (адміністративні) та опосередковані (економічні).

Як відомо, у нашій державі домінуючий стан належить саме державній нотаріальній діяльності. Тому до основної групи слід віднести ті форми й методи, що поширюються лише на державні нотаріальні органи, тобто державні нотаріальні контори та державні нотаріальні архіви, оскільки саме вони відображають субординаційний характер взаємовідносин між владними структурами та підпорядкованими їм суб'єктами надання нотаріальних послуг.

Відповідно, вторинною буде група форм і методів, які застосовуються стосовно тих суб'єктів надання нотаріальних послуг, які не знаходяться в прямому

підпорядкуванні, тобто приватні нотаріуси, які є самостійними суб'єктами нотаріальної діяльності, з точки зору фінансової та організаційної її побудови.

Органи державного управління реалізують свої владні повноваження щодо інституту нотаріуса за допомогою вказаних груп форм і методів, які мають адміністративний характер. Наприклад, реєстрація, видача та анулювання свідоцтва, квотування посад і сертифікація робочого місця.

Проте існують такі форми й методи, де владна сутність державних органів не має адміністративно-обов'язкового характеру або не виявляється зовсім. Саме завдяки їм владні органи надають допомогу й сприяють органам нотаріату в їх роботі. Як приклад, можна навести зустрічі для спільного обговорення практики, проведення конференцій, семінарів і нарад.

Говорячи про державні органи, які вступають у відносини у сфері державного управління нотаріальною діяльністю, необхідно мати на увазі певну систему, суб'єкти якої наділені владними повноваженнями та які не наділені зазначеними повноваженнями.

До суб'єктів, які реалізують функцію державного управління та наділені владними повноваженнями, слід віднести насамперед Міністерство юстиції України, Департамент у справах цивільного стану громадян та нотаріату Міністерства юстиції України, Вища кваліфікаційна комісія нотаріату та органи юстиції на місцях і Кваліфікаційна комісія нотаріату.

Суб'єктами та учасниками відносин у сфері державного управління нотаріальною діяльністю, які не наділені владними повноваженнями, але наділені повноваженнями щодо вчинення нотаріальних дій, можна вважати нотаріальні органи, зокрема державні нотаріальні контори, приватні нотаріуси й державні нотаріальні архіви, та органи, діяльність яких не пов'язана з наданням нотаріальних послуг, такі як консульські установи, посадові особи виконавчих комітетів сільських, селищних і міських рад та інші посадові особи, що посвідчують лише в певних випадках дії, прирівняні до нотаріальних.

І окремої уваги заслуговують професійні об'єднання нотаріусів - спілки, асоціації та Українська нотаріальна палата як всеукраїнське професійне об'єднання зі своїми відповідними регіональними відділеннями, які справляють значний вплив на діяльність державних і приватних нотаріусів, тим самим виступаючи особливими суб'єктами державного управління у сфері нотаріальної діяльності в Україні.

Отже, на підставі вказаного матеріалу можна зробити висновок, що інститут нотаріату є важливою складовою частиною в нашій державі. Саме нотаріальна діяльність характеризує державу як правову й соціальну, оскільки за її допомогою реалізується основна функція держави - захист прав, свобод і законних інтересів громадян і юридичних осіб, і тому з боку держави завжди існуватиме інтерес щодо здійснення управління й контролю вказаного виду діяльності.

Аналіз чинного законодавства дає можливість стверджувати, що в Україні виникла потреба проведення ряду заходів, спрямованих на удосконалення діючої правової бази, яка регулює нотаріальну діяльність. При цьому необхідно розробити відповідні проекти, врахувавши міжнародний досвід і практику застосування, та деякою мірою відкоригувати процес державного управління інституту нотаріату.

Також, розглядаючи хід застосування чинного законодавства про нотаріат в Україні, можна констатувати факт, що здійснення управлінських функцій у цій сфері також не досить якісне. А для того, щоб державне управління було ефективним, на нашу думку, насамперед потрібно оптимально обирати методи управління, оскільки від цього залежить ефективна діяльність органу управління, при цьому закон сприймати як загально-юридичну базу, без якої неможливе існування будь-якого інституту держави. Окрім цього, варто проводити комплексні законодавчі заходи, поєднуючи стабільність і динамічність, тим самим сприяючи якісному реформуванню інституту нотаріату загалом.

Література

1. Советский энциклопедический словарь / Гл. редактор А.М. Прохоров. - М.: Советская энциклопедия, 1984. - 1600 с.
2. Сосіменко Ю.П. Коломоєць Т.О. Гулевська Г.Ю. Яким бути нотаріату України // Влада. Людина. Закон. - 2002. - № 1. - С. 159-161.
3. Адміністративне право України: Підручник / За заг. ред. С.В. Ківалова. - Одеса: "Юридична література". - 2003. - 896 с.
4. Адміністративне право України: Підручник / За ред. Ю.П. Битяка. - Х.: "Право". - 2001. - 528 с.
5. Угода про співпрацю між Міністерством юстиції та Українською нотаріальною палатою від 06 листопада 1997 р. // Нотаріат для Вас. - 1997. - № 3.

6. Про Єдиний реєстр доручень посвідчених у нотаріальному порядку: Наказ Міністерства юстиції України від 29 травня 1999 р. № 29/5 // Офіційний вісник України. - 1999. - № 24. - С. 209.

7. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр заборон відчуження об'єктів нерухомого майна: Наказ Міністерства юстиції України від 9 червня 1999 р. № 31/5 // Офіційний вісник України. - 1999. - № 24. - С. 203

8. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр заповітів та спадкових справ: Наказ Міністерства юстиції України від 17 жовтня 2000 р. № 51/5 // Офіційний вісник України. - 2000. - № 42. - С. 187.

9. Єфименко Л.В. Правове регулювання нотаріальної діяльності має зазнати змін // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2003. - № 1. - С. 74-79.

10. Адміністративне право України: Підручник / За ред. Ю.П. Битяка. - Х.: "Право". - 2001. - 528 с.

11. Адміністративне право України: Підручник / За заг. ред. С.В. Ківалова. - Одеса: "Юридична література". - 2003. - 896 с.

12. Гулевська Г.Ю. Організаційно-правові аспекти державного регулювання нотаріальної діяльності в Україні: дис. к.ю.н. Нац. академія держ. податкової служби України. - Ірпінь, 2004.

Чудний О.В.

здобувач Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
Надійшла до редакції: 18.03.2014

УДК 351.743

ОРГАНИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ НЕЛЕГАЛЬНІЙ МІГРАЦІЇ

Ярмакі В. Х.

Стаття присвячена розгляду правових засад діяльності органів внутрішніх справ України у сфері протидії нелегальній міграції, досліджується структура органів внутрішніх справ та завдання, які перед нею ставляться. Значна увага приділяється аналізу функцій органів внутрішніх справ. Аналізуються заходи, які здійснюють органи внутрішніх справ щодо протидії нелегальній міграції. Обґрунтовується теза про те, що протидія цьому ганебному явищу неможлива без концентрації зусиль усіх органів і служб МВС України та організації ефективної взаємодії з іншими міністерствами й відомствами, а також із правоохоронними органами іноземних держав

Ключові слова: органи внутрішніх справ, функції органів внутрішніх справ, нелегальна міграція, протидія нелегальній міграції.

Статья посвящена рассмотрению правовых основ деятельности органов внутренних дел Украины в сфере противодействия нелегальной миграции, исследуется структура органов внутренних дел и задачи, решение которых возложено на нее. Значительное внимание уделяется анализу функций органов внутренних дел. Анализируются меры, которые осуществляются органами внутренних дел в сфере противодействия нелегальной миграции. Автор утверждает, что противодействие этому явлению невозможно без концентрации усилий всех органов и служб МВД Украины и организации эффективно-

го взаимодействия с другими министерствами и ведомствами, и с правоохранительными органами зарубежных стран.

Ключевые слова: органы внутренних дел, функции органов внутренних дел, нелегальная миграция, противодействие нелегальной миграции.

The article devoted to review of the legal framework of activities of the law enforcement agencies of Ukraine in the area of combating the irregular migration. Analysis of the structure of the law enforcement agencies and their functions is performed. Analysis of various measures used by the law enforcement agencies in the area of combating the irregular migration is also performed. The author suggests that effective combating against irregular migration is impossible without concentration of all agencies and services of the Ministry of the Internal Affairs of Ukraine and development of effective cooperation between other ministries and agencies, as well as with the law enforcement agencies of other countries.

Key words: law enforcement agency, functions of the law enforcement agency, irregular migration, combating the irregular migration.

Для здійснення державного контролю за реалізацією міграційної політики та законодавства, досягнення міжнародних стандартів і забезпечення національних інтересів, ефективної протидії нелегальній міграції необхідно визначити правові засади діяльності системи органів